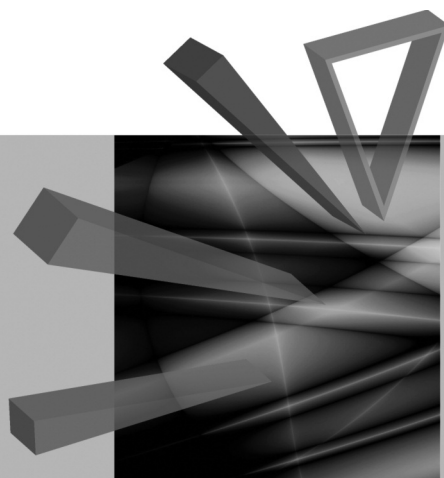

PRACE NAUKOWE
Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu
RESEARCH PAPERS
of Wrocław University of Economics

245

Ekonomia

pod redakcją
Jerzego Sokołowskiego
Magdaleny Rękas
Grażyny Węgrzyn

Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu
Wrocław 2012

Recenzenci: Tomasz Bernat, Waclaw Jarmołowicz, Elżbieta Kryńska,
Andrzej Miszczuk, Marzanna Poniatowicz, Stanisław Swadźba,
Grażyna Wolska, Urszula Zagóra-Jonszta

Redakcja wydawnicza: Barbara Majewska, Dorota Pitulec

Redakcja techniczna: Barbara Łopusiewicz

Korekta: Barbara Cibis

Łamanie: Małgorzata Czupryńska

Projekt okładki: Beata Dębska

Publikacja jest dostępna na stronie www.ibuk.pl

Streszczenia opublikowanych artykułów są dostępne w międzynarodowej bazie danych
The Central European Journal of Social Sciences and Humanities <http://cejsh.icm.edu.pl>
oraz w The Central and Eastern European Online Library www.ceeol.com,
a także w adnotowanej bibliografii zagadnień ekonomicznych BazEkon http://kangur.uek.krakow.pl/bazy_ae/bazekon/nowy/index.php

Informacje o naborze artykułów i zasadach recenzowania znajdują się
na stronie internetowej Wydawnictwa
www.wydawnictwo.ue.wroc.pl

Kopiowanie i powielanie w jakiegokolwiek formie
wymaga pisemnej zgody Wydawcy

© Copyright by Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu
Wrocław 2012

ISSN 1899-3192

ISBN 978-83-7695-205-5

Wersja pierwotna: publikacja drukowana

Druk: Drukarnia TOTEM

Spis treści

Wstęp	11
Kamil Augustyn, Kazimierz W. Krupa: Ocena stanu kapitału intelektualnego przedsiębiorstw Podkarpacia na podstawie wyników badań empirycznych.....	13
Jan Borowiec: Wahania cykliczne a zmiany realnego efektywnego kursu walutowego w strefie euro.....	23
Katarzyna Czech: Ewolucja realizacji zrównoważonego rozwoju w Polsce	34
Karolina Drela: Utrata pracy w XXI wieku.....	44
Malgorzata Gajda-Kantorowska: Kontrowersje wokół metod pomiaru stabilności wzrostu gospodarczego.....	55
Malgorzata Gasz: Działania stabilizujące gospodarkę Unii Europejskiej w warunkach kryzysu finansów publicznych.....	65
Łukasz Goczek: Porównanie skuteczności polityki fiskalnej i monetarnej na panelowej próbie wektorowo-autoregresyjnej.....	77
Alina Gorczyńska, Danuta Szwajca: Dekoniunktura gospodarcza a restrukturyzacja naprawcza przedsiębiorstwa.....	88
Beata Guziejewska: Kredyty zagrożone i rezerwy celowe na tle ogólnej sytuacji w sektorze bankowym w latach 2008-2010.....	98
Anna Horodecka: Rola prądów filozoficznych w kształtowaniu metodologii nauk ekonomicznych.....	110
Robert Huterski: Wybrane aspekty quasi-fiskalnej działalności Systemu Rezerwy Federalnej Stanów Zjednoczonych.....	120
Marcin Idzik: Zastosowanie gradacyjnego modelu w analizie zaufania do banków i innych instytucji finansowych w Polsce.....	129
Michał Jurek: Koncepcje monetarne D.H. Robertsona i ich wykorzystanie do analizy ilościowej i dochodowej teorii pieniądza.....	139
Tomasz Kacprzak: Bezpieczeństwo pracy a bezpieczeństwo zatrudnienia w Polsce w kontekście <i>flexicurity</i>	148
Marcin Kalinowski: Krytyka korporatywizmu z perspektywy nowej ekonomii politycznej.....	160
Dariusz Kielczewski: Koncepcja ekonomii zrównoważonego rozwoju.....	170
Ilona Kijek, Marta Pszczółkowska: Taksonomiczne ujęcie sytuacji makroekonomicznej państw Unii Europejskiej w latach 2001, 2005 I 2009.....	179
Aldona Klimkiewicz: Konsekwencje podwyższenia wieku emerytalnego kobiet dla rynku pracy.....	191

Ryszard Kowalski: Liberalne państwo dobrobytu wobec najsłabszych grup społecznych.....	201
Sylwester Kozak: Rola banków w dystrybucji produktów ubezpieczeniowych w Polsce w latach 2002-2010.....	210
Sylwester Kozak: Zmiany w strukturze kredytów dla sektora niefinansowego w Polsce w latach 2001-2010	222
Jakub Kraciuk: Wpływ światowego kryzysu finansowego z 2008 roku na gospodarkę Niemiec	233
Mirosław Krajewski: Kapitał ludzki w procesie zarządzania wartością przedsiębiorstwa	243
Barbara Kryk: Szanse i zagrożenia zatrudnienia nosicieli wirusa HIV w opinii studentów.....	253
Iwa Kuchciak: Crowdsourcing w kreowaniu wartości przedsiębiorstwa bankowego.....	263
Robert Kurek: Asymetria informacji na rynku ubezpieczeniowym	272
Katarzyna Kuźniar-Żyłka: Media jako uczestnik procesu informacyjnego w warunkach gospodarki opartej na wiedzy.....	283
Joanna Latuszek: Globalizacja a nierówności między państwami.....	293
Renata Lisowska, Dorota Starzyńska: Działalność innowacyjna polskich przedsiębiorstw przemysłowych na przykładzie województwa łódzkiego	303
Józef Łobocki: Sektor finansowy a kapitał społeczny.....	314
Łukasz Menart: Kluczowe obszary działań menedżera klastra.....	324
Aneta Mikula: Poziom ubóstwa i deprywacji materialnej dzieci w krajach Unii Europejskiej	336
Michał Moszyński: Idee ładu gospodarczego w procesie transformacji systemowej byłej NRD – oczekiwania a rzeczywistość.....	347
Arnold Pabian: Zrównoważona produkcja w gospodarce przyszłości. Perspektywy i bariery rozwoju	357
Wiesław Pasewicz, Artur Wilczyński, Michał Świtlyk: Efektywność państwowych wyższych szkół zawodowych w latach 2004-2010	367
Iwona Pawlas: Społeczno-ekonomiczny rozwój krajów Unii Europejskiej w świetle badań taksonomicznych.....	377
Renata Pęciak: Działania Jeana-Baptiste’a Saya na rzecz instytucjonalizacji nauki ekonomii	386
Elżbieta Pohulak-Żołędowska: Innowacyjność w dobie postindustrialnej....	396
Adriana Politałaj: Efektywność centrów integracji społecznej w zakresie przeciwdziałania długotrwałemu bezrobociu	407
Magdalena Rękas: Ulgi prorodzinne jako element polityki rodzinnej w wybranych krajach Unii Europejskiej	418
Wioleta Samitowska: Ekonomia społeczna wobec wyzwań rynku pracy	432
Anna Skórska: Zmiany sytuacji na polskim rynku pracy jako konsekwencja kryzysu gospodarczo-finansowego.....	443

Grzegorz Sobiecki: Pieniądz doskonały.....	453
Małgorzata Solarz: Wady i zalety mikropożyczek jako narzędzia inkluzji finansowej sprzyjającego wzrostowi dobrobytu	463
Robert Stanisławski: Potrzeby w zakresie rozwoju innowacyjnego małych i średnich przedsiębiorstw nieinnowacyjnych (w świetle badań własnych)	474
Bogusław Stankiewicz: Makroekonomiczny model turystyki medycznej w Polsce – podstawowe uwarunkowania badań	486
Dariusz Eligiusz Staszczak: Znaczenie globalnego kryzysu finansowo-gospodarczego dla zmian światowego systemu ekonomiczno-politycznego.	497
Feliks Marek Stawarczyk: Kryzys na przykładzie Argentyny a ekonomiczne problemy Grecji	507
Stanisław Swadźba: System gospodarczy Polski i Republiki Czeskiej. Analiza porównawcza.....	517
Maciej Szczepankiewicz: Badanie potencjału innowacyjnego studentów	527
Maciej Szumlański: Wzrost kapitału ludzkiego w Unii Europejskiej	537
Sylwia Talar: Crowdsourcing jako efektywna forma współpracy.....	548
Jacek Tomkiewicz: Strefa euro wobec kryzysu finansowego	558
Magdalena Tusińska: Czy wzrost gospodarek krajów Unii Europejskiej jest inteligentny?	568
Monika Utzig: Zadłużenie gospodarstw domowych w monetarnych instytucjach finansowych.....	579
Monika Walicka: Podatkowe uwarunkowania konkurencyjności małych przedsiębiorstw	590
Grzegorz Wałęga: Społeczno-ekonomiczne determinanty zadłużenia gospodarstw domowych w Polsce.....	600
Grażyna Węgrzyn: Uwarunkowania ekonomiczne innowacji w sektorze usług.....	611
Anna Wildowicz-Giegiel: Uwarunkowania kreacji kapitału intelektualnego w polskich przedsiębiorstwach	622
Sylwia Wiśniewska: Budowa współpracy nauki z gospodarką wyzwaniem dla polityki innowacyjnej państwa	633
Renata Wojciechowska: Problem metody badawczej w ekonomii	643
Jarosław Wojciechowski: Wpływ zaburzenia preferencji czasowej na wysokość bezrobocia równowagi na przykładzie Polski	652
Alfreda Zachorowska, Agnieszka Tylec: Efektywność kosztowa aktywnych programów rynku pracy w województwie śląskim w latach 2005-2010 ...	663
Urszula Zagóra-Jonszta: Sektor bankowy w drugiej Rzeczypospolitej	674
Małgorzata Zielenkiewicz: Stopień regulacji publicznej a poziom życia	685
Mariusz Zieliński: Polityka fiskalna a kryzys gospodarczy w wybranych krajach Unii Europejskiej	695

Summaries

Kamil Augustyn, Kazimierz W. Krupa: Assessment of intellectual capital level in enterprises of Podkarpackie Voivodeship based on empirical research results.....	22
Jan Borowiec: Cyclical fluctuations and changes in real effective exchange rate in the euro zone	33
Katarzyna Czech: Evolution of the implementation of sustainable development in Poland	42
Karolina Drela: Job loss in the 21st century	54
Malgorzata Gajda-Kantorowska: Controversy over the methods of measurement of economic growth sustainability	64
Malgorzata Gasz: Performance management stabilizing European Union in an economic public finance crisis.....	76
Lukasz Goczek: Comparison of the effectiveness of fiscal and monetary policy in a panel vector autoregressive model.....	87
Alina Gorczyńska, Danuta Sz wajca: Economic downturns and repair restructuring of a company	97
Beata Guziejewska: Non-performing loans and dedicated reserves against the general state of banking sector in Poland in 2008-2010.....	109
Anna Horodecka: The influence of philosophical schools on the methodology of economics.....	119
Robert Huterski: Selected aspects of quasi-fiscal activities of the Federal Reserve System of the United States.....	128
Marcin Idzik: The use of a gradation model in the analysis of trust in banks and other financial institutions in Poland.....	138
Michał Jurek: Monetary concepts of D.H. Robertson and their use for the analysis of the quantity and income theory of money	147
Tomasz Kacprzak: Job security and employment security in Poland within the context of flexicurity.....	159
Marcin Kalinowski: The criticism of corporatism from the new political economy perspective	169
Dariusz Kielczewski: Conception of the economics of sustainable development	178
Ilona Kijek, Marta Pszczółkowska: A taxonomic view of the European Union states macroeconomic situation in 2001, 2005 and 2009	190
Aldona Klimkiewicz: Consequences of the increase of women's retirement age for the labour market.....	200
Ryszard Kowalski: Liberal welfare state and the most vulnerable social groups	209
Sylwester Kozak: The role of banks in the insurance products distribution in Poland between 2002 and 2010	221

Sylwester Kozak: Changes in the structure of loans to the nonfinancial sector in Poland in 2001-2010.....	232
Jakub Kraciuk: The influence of the world financial crisis of 2008 on the economy of Germany	242
Mirosław Krajewski: Human capital in the process of management of the company's value	252
Barbara Kryk: Chances and threats of employment for carriers of HIV in students' opinion.....	262
Iwa Kuchciak: Crowdsourcing in the creation of banking company value	271
Robert Kurek: Information asymmetry on the insurance market.....	282
Katarzyna Kuźniar-Żyłka: Media as a participant of information process in terms of the knowledge-based economy.....	292
Joanna Latuszek: Globalization and inequality between states	302
Renata Lisowska, Dorota Starzyńska: Innovation activity of Polish manufacturing enterprises based on the example of Łódź Voivodeship.....	313
Józef Łobocki: Financial sector and social capital	323
Łukasz Menart: Key areas for cluster manager's activities.....	335
Aneta Mikula: Level of poverty and material deprivation of children in the European Union countries	346
Michał Moszyński: Ideas of economic order in the process of economic transformation of the former GDR – expectations and reality	356
Arnold Pabian: Sustainable production in the economy of future, perspectives and barriers of development	366
Wiesław Pasewicz, Artur Wilczyński, Michał Świtłyk: Efficiency analysis of state higher vocational schools in 2004-2010	376
Iwona Pawlas: Socio-economic development of European Union economies in the light of taxonomic analysis.....	385
Renata Pęciak: Jean-Baptiste Say's actions for institutionalisation of economics.....	395
Elżbieta Pohulak-Żołędowska: Innovation in post-industrial era.....	406
Adriana Politaj: Effectiveness of centres of social integration in scope of counteraction of long-term unemployment	417
Magdalena Rękas: Family taxation as an instrument of family policies in selected EU countries	431
Wioleta Samitowska: Social economy towards labour market challenges.....	442
Anna Skórska: The changes on Polish labour market as a result of the economic and financial crisis	452
Grzegorz Sobiecki: The perfect currency	462
Małgorzata Solarz: Advantages and disadvantages of micro-loans as the tool of financial inclusion enhancing wealth growth.....	473
Robert Stanisławski: The needs of SMS sector (no-innovative enterprises) for the innovative development (in the lights of own research)	485

Bogusław Stankiewicz: Macroeconomic model of medical tourism in Poland – basic conditions of research.....	496
Dariusz Eligiusz Staszczak: Importance of the global financial-economic crisis for the world economic-political system changes	506
Feliks Marek Stawarczyk: Crisis on the example of Argentina and the economic problems in Greece	516
Stanisław Swadźba: Economic system of Poland and the Czech Republic. Comparative analysis.....	526
Maciej Szczepankiewicz: Research of student's innovative potential.....	536
Maciej Szumlański: Human capital growth in the European Union.....	547
Sylvia Talar: Crowdsourcing as an effective model of cooperation.....	557
Jacek Tomkiewicz: Euro-zone and the financial crisis	567
Magdalena Tusińska: Is economic growth of the European Union countries smart?.....	578
Monika Utzig: Liabilities of households in monetary financial institutions ...	589
Monika Walicka: Tax impact on competitiveness of small enterprises.....	599
Grzegorz Wałęga: Socio-economic determinants of household debt in Poland	610
Grażyna Węgrzyn: Economic determinants of innovation in the service sector	621
Anna Wildowicz-Giegiel: Conditions of intellectual capital creation in Polish enterprises	632
Sylvia Wiśniewska: Building cooperation between science and business as a challenge for innovation policy of state.....	642
Renata Wojciechowska: Problem of research method in economy.....	651
Jarosław Wojciechowski: Impact of time preferences disturbance on the level of balance unemployment, based on the example of Poland.....	662
Alfreda Zachorowska, Agnieszka Tylec: Cost efficiency of active labour market programmes in Silesian Voivodeship in 2005-2010	673
Urszula Zagóra-Jonszta: Banking sector in the Second Republic of Poland	684
Małgorzata Zielenkiewicz: The degree of public regulation and the standard of living.....	694
Mariusz Zieliński: Fiscal policy and economic crisis in selected European Union countries.....	704

Wioleta Samitowska

Uniwersytet Szczeciński

EKONOMIA SPOŁECZNA WOBEC WYZWAŃ RYNKU PRACY

Streszczenie: W Polsce powstaje coraz więcej podmiotów ekonomii społecznej, przedsiębiorstw społecznych. W roku 2011 powstało ponad 200 nowych spółdzielni socjalnych, jako podmiotów torujących swoim pracownikom wejście na otwarty rynek pracy. Do najważniejszych zadań ekonomii społecznej należy integracja grup wykluczonych, m.in. poprzez pracę. Podmioty ekonomii społecznej działające na rynku pracy pełnią funkcje: pracodawcy, instytucji wspierającej zatrudnienie, dostarczyciela usług rynku pracy czy rzecznika – stanowiąc alternatywę dla bezrobocia. Podmioty ekonomii społecznej mogą się stać istotnym uzupełnieniem dominujących obecnie form gospodarowania, wpływając na rozwój znaczenia powracającego modelu społecznej gospodarki rynkowej.

Słowa kluczowe: ekonomia społeczna, rynek pracy, przedsiębiorstwo społeczne, bezrobocie, innowacje społeczne.

Dobry bądź i szlachetny, bądź do pomocy gotowy!

Johann Wolfgang Goethe, *Boskość*

1. Wstęp

Znaczenie kapitału ludzkiego dla rozwoju i konkurencyjności firmy, a tym samym dla rozwoju gospodarczego regionu oraz takie zmiany w gospodarce, jak kryzys, spowolnienie gospodarcze, ale również przemiany społeczne powodują, że coraz bardziej uzasadniona jest potrzeba podjęcia dyskusji o kierunkach rozwoju rynku pracy, szczególnie w wymiarze oczekiwań i potrzeb innowacyjnych przedsiębiorstw. W sytuacji, w której znika pewność zatrudnienia, państwo musi wymyślić nowe formy pomocy i aktywizacji osób pozostających bez pracy. System zapomóg i zasiłków wydaje się nie spełniać swojego zadania i nie zachęca skutecznie do uczestnictwa w rynku pracy. Stale zwiększające się bezrobocie nie jest jedynie problemem ludzi bez pracy. Dla skutecznej walki z bezrobociem nie wystarczy sam wzrost gospodarczy i obniżenie kosztów siły roboczej, ale konieczny jest nowy podział pracy. Podstawowym warunkiem zrównoważenia rynku pracy jest stworzenie ram instytu-

cyjnych dla wspólnej akcji międzynarodowej na rzecz rozwiązywania problemu bezrobocia i związanych z nim problemów społecznych¹.

Koniec państwa opiekuńczego w Unii Europejskiej, szeroko rozumiana globalizacja współczesnego świata powodują odkrywanie nowych wymiarów problemów ekonomicznych, społecznych i ekologicznych. Odpowiedzią na pojawiające się, niejednokrotnie coraz bardziej złożone problemy stają się obecnie aktywne instrumenty polityki społecznej Unii Europejskiej, jak i jej poszczególnych krajów, w tym Polski. W warunkach gospodarki rynkowej przedsięwzięcia społeczne nie są już alternatywą dla działań państwa, lecz często cennym uzupełnieniem tych działań. Jednym z rozwiązań palących kwestii społecznych, które ma szansę zaistnieć w globalizującym się gospodarczo i politycznie świecie, jest idea ekonomii społecznej. Ekonomia społeczna w różnych formach pojawia się na całym świecie, i to niezależnie od poziomu zamożności, systemu politycznego i dominującej w danym kraju religii. Poszczególne państwa dostrzegają rosnącą rolę tego nurtu w rozwoju społeczno-gospodarczym i polityce spójności. Idea ta zyskuje też coraz większą popularność w środowisku organizacji pozarządowych, które poszukują mechanizmów ekonomicznej samodzielnności dla siebie oraz trwałych rozwiązań dla swoich podopiecznych. Wspólne cele: ułatwianie uczestnictwa w zatrudnieniu i dostępie do wszelkich zasobów, praw, dóbr i usług, zapobieganie ryzyku wykluczenia społecznego, zostały określone już w założeniach do Strategii lizbońskiej oraz wspólnotowym programie przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu². W przypadku grup wykluczonych z rynku pracy klasyczne instrumenty, jak: doradztwo zawodowe, pośrednictwo, szkolenia, rzadko przynoszą zamierzone rezultaty, a szczególnie wtedy, kiedy miarą ich skuteczności jest zdobycie trwałego zatrudnienia. W szerszej europejskiej perspektywie problem spójności społecznej jest obecny w dokumentach Rady Europy, głównie w Strategii Spójności Społecznej z 2000 r. potwierdzonej i rozbudowanej w Zrewidowanej Strategii Spójności Społecznej z 2004 r., która była oparta na raporcie „Dostęp do praw społecznych w Europie”. We wszystkich wymienionych dokumentach traktuje się jako oczywistą myśl, że odpowiednio zaprojektowana i wdrożona polityka społeczna stanowi inwestycję, która przynosi korzyści wszystkim obywatelom i całemu społeczeństwu. Działania zmierzające do integracji społecznej zwiększają potencjał rozwoju, a także sprzyjają zwiększaniu aktywności społecznej we wszystkich obszarach, m.in. na rynku pracy. Spójność społeczna – w rozumieniu Rady Europy – to posiadana przez społeczeństwo zdolność zapewnienia dobrobytu wszystkim członkom tego społeczeństwa, minimalizowanie nierówności między nimi, a także unikanie polaryzacji. W XX wieku często uważano, że poza rodziną i innymi tradycyjnymi formami więzi społecznych, obowiązek zapewnienia dobrobytu spoczywał

¹ Foresight obszaru tematycznego „rynek pracy” województwa zachodniopomorskiego (raport końcowy), Szczecin, październik 2010, s. 5.

² A. Sobol, *Społeczne aspekty działalności spółdzielni socjalnych*, Ogólnopolski Związek Rewizyjny Spółdzielni Socjalnych Krajowa Rada Spółdzielcza, Warszawa 2009, s. 5.

na państwie (państwie dobrobytu), natomiast rozwój gospodarczy należał do obowiązków biznesu. Problemy ekonomiczne ostatnich dziesięcioleci oraz globalizacja gospodarki wykazały, że model ten nie spełnia już swych zadań i że pomyślność wszystkich obywateli musi się stać wspólnym celem każdego z aktorów społecznych: państwa, biznesu i jednostki (społeczeństwo dobrobytu). Ta nowa sytuacja nie zakłada wycofania się państwa, lecz prowadzi ku poszukiwaniu bardziej urozmaiconych form działania, z zaangażowaniem nowych partnerów³.

Zdaniem W. Osiatyńskiego, „państwo może realizować programy np. maksymalizacji zatrudnienia, rozwijania mieszkalnictwa, ochrony środowiska albo prozdrowotne. Prowadzenie takiej polityki wymaga alokacji zasobów budżetowych. W większości współczesnych demokracji niepisany *consensus* nakazuje, by w polityce społecznej brać pod uwagę interesy najbiedniejszych, bezradnych grup społecznych. Szczególnie istotne jest to wtedy, gdy mówimy o potrzebach podstawowych, gdyż wielu z nich nie da się zaradzić bez właściwej polityki społecznej. Niektóre potrzeby łatwiej bowiem zaspokaja polityka publiczna niż instrumenty prawne. [...] Przykładem rosnącej wrażliwości autorów polityki społecznej na zróżnicowane potrzeby obywateli jest koncepcja „szczęścia krajowego brutto” (SKB), które zastąpiłoby jednowymiarowy wskaźnik, jakim jest produkt krajowy brutto (PKB)”⁴.

2. Rynek pracy i bezrobocie absolwentów

Procesy zachodzące na rynku pracy silnie wpływają na poczucie stabilności i dobrobyt gospodarstw domowych. Sytuacja w tym segmencie gospodarki jest tematem wielu debat politycznych i polemik medialnych. Dyskusje na temat rynku pracy ujawniają rzeczywiste dylematy związane przede wszystkim z wyborem między elastycznością a bezpieczeństwem. Często trudno rozstrzygnąć, która ze stron ma rację, a która się myli. W ostatnim dwudziestolecu kraje Europy Zachodniej stopniowo wycofywały się z pasywnego, opartego na transferach, modelu polityki społecznej na rzecz modelu aktywnego. Jego jądro tworzą aktywne polityki rynku pracy (ALMP, *Active Labour Market Policies*). Ich rolą w nowoczesnych państwach rozwiniętych jest wspomoczenie elastycznej gospodarki, która w niewielkim stopniu chroni stosunek pracy, gwarancja bezpieczeństwa socjalnego i stabilności dla ludzi najbardziej narażonych na negatywne skutki zaburzeń i przemian gospodarczych. W Polsce nadal dominuje pasywne podejście do polityki społecznej i wydatki na ALMP są relatywnie niskie w porównaniu ze średnią w UE. Badania wskazują, że skuteczność netto programów ALMP, dostarczanych bezrobotnym przez polskie służby zatrudnienia, jest ograniczona: z jednej strony przez złą kompozycję portfela stosowanych instrumentów, a z drugiej przez ich nie w pełni adekwatne adresowa-

³ L. Dziewięcka-Bokun, *Zrewidowana strategia spójności społecznej*, www.duw.pl/files/unia_europejska/EKSS.ppt, 11.03.2012.

⁴ W. Osiatyński, *Prawa człowieka i ich granice*, Znak, Kraków 2011, s. 219.

nie, które wywołuje tzw. efekt jałowej straty, tj. przeznaczanie środków publicznych na wsparcie osób, które takiej pomocy nie potrzebują⁵.

Od 1 października 2011 r. uczelnie mają obowiązek monitorować losy zawodowe swoich absolwentów. Jest to obowiązek, jaki nakłada na nie nowa ustawa o szkolnictwie wyższym. Celem jest pomoc uczelniom w lepszym dostosowywaniu kierunków i programów kształcenia do zmieniającego się rynku pracy, ale również wskazówka dla studentów, która uczelnia gwarantuje największe szanse na znalezienie zatrudnienia. Na świecie jest to powszechna praktyka stanowiąca o konkurencyjności danej szkoły czy uczelni. Kwestia monitorowania losów absolwentów jest o tyle ważna, że odsetek osób studiujących na uczelniach wyższych w Polsce jest jednym z najwyższych w Europie. Wyprzedzają nas tylko takie kraje, jak Finlandia, Dania czy Słowenia⁶. Studia wyższe przestały już być przywilejem. Obecnie dostęp do wykształcenia wyższego ma niemal każdy. Chęć uzyskania dyplomu odzwierciedlają statystyki, które pokazują, że na początku dekady polskie uczelnie ukończyło 259 tys. absolwentów, w 2010 r. liczba ta wzrosła niemal dwukrotnie do prawie 475 tys. Z danych GUS⁷ wynika, że każdego roku na rynek pracy wchodzi ok. 400 tys. absolwentów szkół wyższych. Ogromna konkurencja wśród młodych sprawia, że studia wyższe przestały być gwarantem zatrudnienia. Kłopoty ze znalezieniem pracy ma coraz więcej absolwentów. Dane GUS pokazują, że w III kwartale 2011 r. kryteria pozostawania bezrobotnym spełniało 188 tys. absolwentów różnego rodzaju szkół. Stopa bezrobocia wśród absolwentów wyniosła 29,7% i zwiększyła się w porównaniu z III kwartałem 2010 r., jak i w stosunku do II kwartału 2011 r. (odpowiednio o 2,6 pkt. i 0,4 pkt.). Jak wynika z raportu „Młodzi 2011”, który powstał w wyniku prac zespołu pod kierunkiem ministra M. Boniego, „przejście od edukacji do pracy i zatrudnienia jest bardzo ważnym i bardzo trudnym procesem. Praca jest nie tylko źródłem dochodów czy satysfakcji. Jest przede wszystkim warunkiem uzyskania niezależności i autonomii – wartości najbardziej cenionej przez młodzież. Największe obawy mogą dotyczyć możliwości wygenerowania przez kryzys tzw. straconej generacji – młodych, dobrze wykształconych ludzi, którzy mieli dokonać pchnięcia cywilizacyjnego, a którzy na skutek recesji pozostają z dala od rynku pracy. Polska młodzież później, niż przeciętnie się to dzieje w UE, wchodzi na rynek pracy, nieznacznie częściej (w chwili obecnej) łączy pracę ze studiami, wykazuje się również większym udziałem osób nie uczących się i nieaktywnych zawodowo, w tym zwłaszcza kobiet. Wzrost odsetka osób nie uczących się, nie pracujących i nie szukających zatrudnienia wraz z wiekiem i poziomem wykształcenia sugeruje nie tylko pojawianie się w młodym pokoleniu ludzi źle przygotowanych do podjęcia pracy (którzy wcześniej opuścili system edukacji), lecz również istnienie mechani-

⁵ <http://www.premier.gov.pl>, 4.04.2012.

⁶ *Diagnoza stanu szkolnictwa wyższego w Polsce*, Raport cząstkowy przygotowany przez firmy Ernst&Young Business Advisory i Instytut Badań nad Gospodarką Rynkową, Warszawa 2009.

⁷ http://www.stat.gov.pl/cps/rde/xbcr/gus/PUBL_pw_kwart_inf_aktywn_ekonom_ludnosci_3kw_2011.pdf, 22.03.2012.

zmów skutecznie demobilizujących do pracy młodzież dobrze do niej przygotowaną. Największe problemy z zatrudnieniem mają osoby bez kwalifikacji zawodowych oraz absolwenci. Głównym sektorem oferującym pracę ludziom młodym jest sektor prywatny usytuowany w dużych aglomeracjach miejskich. Sami młodzi rzadko stają się pracodawcami – wyraźnie spada wśród nich zainteresowanie przedsiębiorczością. Przez lata liczby bezrobotnych były najbardziej wymownym wskaźnikiem zaburzeń rynku pracy i najbardziej alarmistycznym sygnałem społecznych problemów. Dziś – pod wpływem zmian cywilizacyjnych – system standardowego zatrudnienia zaczyna ustępować miejsca różnym formom atypowym, a największym zagrożeniem staje się niestabilność zatrudnienia”⁸.

3. Ekonomia społeczna

W kontekście wyżej zarysowanych uwarunkowań rynku pracy, a szczególnie absolwentów (różnych poziomów wykształcenia) mających dynamizować procesy gospodarcze w innowacyjnym otoczeniu ekonomia społeczna ma do spełnienia konkretne role i funkcje, które w sposób jednoznaczny podkreślają przytoczone poniżej definicje. Definicja ekonomii społecznej wypracowana przez Dyрекcję Generalną ds. Przedsiębiorstw Komisji Europejskiej mówi, że jest to: „część gospodarki, w której przedsiębiorstwa są tworzone przez i dla tych, którzy mają wspólne potrzeby i są odpowiedzialne za tych, którym mają służyć”. Rozwiązanie definicyjne ES przyjęte nieco później przez Europejską Stałą Konferencję Ekonomii Społecznej (CEP-CMAF) brzmi: „ekonomia społeczna nie może być zmierzona wyłącznie miernikiem ekonomicznym, który jednak potrzebny jest, aby osiągnąć jej cele jako społeczności pomocy wzajemnej, ale przede wszystkim oceniana jest przez swój wkład w dziedzinę solidarności, spójności społecznej i rozwoju terytorialnego”⁹. Ekonomia społeczna jest sferą łączącą aktywność gospodarczą z realizacją celów powszechnie (społecznie) użytecznych. Najważniejszą zasadą jest pierwszeństwo działań na rzecz społeczeństwa nad osiąganiem zysków. Instytucje stanowiące „rdzeń” ekonomii społecznej to tak zwane przedsiębiorstwa społeczne. Jak podaje M. Yunus¹⁰, „przedsiębiorstwo społeczne to innowacyjny sposób prowadzenia biznesu, którego wrodzoną cechą jest zysk, ale i rozwiązanie problemów społecznych”. Bardzo popularna i często stosowana jest definicja sformułowana przez pracowników europejskiej sieci badawczej EMES (European Research Network). Zgodnie z nią za przedsiębiorstwo społeczne uznaje się „działalność o celach głównie spo-

⁸ http://www.premier.gov.pl/centrum_prasowe/wydarzenia/raport_quot_mlodzi_2011_quot_,7530/, 22.03.2012

⁹ Informacja o stanie i kierunkach rozwoju w Polsce przedsiębiorczości społecznej, Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej, Warszawa 2008, s. 2.

¹⁰ Szerzej: Magazyn Think Thank, 2011, nr 1, Pozyteczny model działania: przedsiębiorstwo społeczne, s. 168, Przedruk fragmentu książki Muhammada Yunusa *Przedsiębiorstwo społeczne – kapitalizm dla ludzi*.

łecznych, której zyski w założeniu są reinwestowane w te cele lub we wspólnotę, a nie w celu maksymalizacji zysku lub zwiększenia dochodu udziałowców czy też właścicieli”. EMES określa kryteria społeczne i ekonomiczne, którymi powinny się charakteryzować inicjatywy wpisujące się w ekonomię społeczną. Zestaw tych kryteriów tworzy definicję idealnego przedsiębiorstwa społecznego. Od przedsięwzięć zaliczanych do tego sektora nie wymaga się spełnienia wszystkich kryteriów, lecz większości z nich. Kryteria ekonomiczne to¹¹:

- prowadzenie w sposób względnie ciągły, regularny działalności w oparciu o instrumenty ekonomiczne;
- niezależność, suwerenność instytucji w stosunku do instytucji publicznych;
- ponoszenie ryzyka ekonomicznego;
- istnienie choćby nielicznego płatnego personelu.

Kryteria społeczne zaś to:

- wyraźna orientacja na społecznie użyteczny cel przedsięwzięcia;
- oddolny, obywatelski charakter inicjatywy;
- specyficzny, możliwie demokratyczny system zarządzania;
- możliwie wspólnotowy charakter działania;
- ograniczona dystrybucja zysków.

Poniżej, za autorami portalu ekonomii społecznej¹², przedstawiono podział kompetencji przedsiębiorstw społecznych (rys. 1). Należy jednak podkreślić, że ze względu na wciąż jeszcze małą skalę ekonomii społecznej w Polsce, wiele z pokazanych obszarów nadal czeka na rozwinięcie.

Przedsiębiorstwa społeczne mogą pełnić różne funkcje, w zależności od profilu działalności czy też osób lub podmiotów, które je tworzą. Różnicując podmioty ekonomii społecznej, należy wskazać dwa obszary¹³:

- podmioty tworzone lub zatrudniające osoby z grup wykluczonych społecznie,
- podmioty zatrudniające specjalistów, ale działające w sferze usług społecznych.

Do zadań przedsiębiorstwa społecznego mogą należeć m.in.:

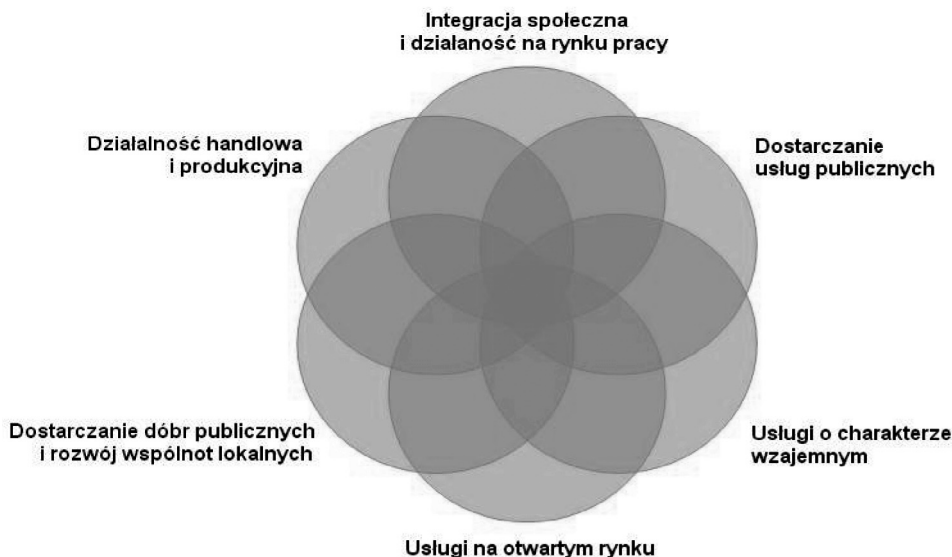
- reintegracja zawodowa i społeczna – pomoc osobom z grup znajdujących się w szczególnie trudnej sytuacji życiowej w powrocie na rynek pracy i nawiązaniu więzi ze społecznością lokalną;
- dostarczanie usług publicznych – edukacyjne, opiekuńcze, gospodarcze;
- usługi o charakterze wzajemnym – ubezpieczenia wzajemne, Banki Czasu;
- usługi na otwartym rynku – świadczone na rynku, który wymaga konkurencyjności z firmami komercyjnymi;
- dostarczanie dóbr publicznych i rozwój wspólnot lokalnych – oddolne inicjatywy na rzecz zmniejszenia ubóstwa i bezrobocia na konkretnym obszarze, wykorzystując tkwiące w nim zasoby;

¹¹ www.ekonomiaspoleczna.pl, 10.03.2012.

¹² Więcej: www.ekonomiaspoleczna.pl, 10.03.2012.

¹³ *Informator o ekonomii społecznej*, Warszawa 2009, s. 17.

- działalność handlowa i produkcyjna – produkcja wyrobów regionalnych, ekologicznych czy też rolniczych.

Rys. 1. Podział kompetencji przedsiębiorstw społecznych

Źródło: www.ekonomiaspoleczna.pl, 10.03.2012.

Przedsiębiorczość społeczna to praktyczny element nowego modelu polityki społecznej, który jest wyrazem przewartościowania idei „państwa opiekuńczego”, a szczególnie wyrazem walki z postawami roszczeniowymi, tzw. syndromem wyczonej bezradności wśród adresatów pomocy społecznej¹⁴. M. Yunus, zapytany, czy przedsiębiorstwo społeczne w jakiś sposób przypomina socjalizm czy komunizm, odpowiedział: „w socjalizmie i komunizmie państwo (czyli rząd) sprawuje kontrolę nad gospodarką. Najważniejsze części gospodarki – lub w niektórych systemach cała gospodarka – podlegają nakazom rządowych biurokratów albo polityków. Decyzje ekonomiczne są podejmowane ze względów politycznych. Między przedsiębiorstwami nie ma dosłownie żadnej konkurencji. Z upływem czasu zwykle spada efektywność i innowacyjność. Przedsiębiorstwo społeczne oferuje inwestorom możliwość wyboru. Nie jest nikomu narzucane. Działa w gospodarce otwartej, w której panuje wolność wyboru. Przedsiębiorstwa społeczne mogą swobodnie tworzyć wszyscy gracze na rynku – firmy, rządy, jednostki, fundacje i każdy inny podmiot społeczny lub gospodarczy. Nie wyklucza się nikogo. Przedsiębiorstwo

¹⁴ *W stronę aktywnej polityki społecznej*, red. T. Kaźmierczak, M. Rymśza, Instytut Spraw Publicznych, Warszawa 2003, s. 23.

społeczne pomagają obywatelom podejmować działania, które w tradycyjnym rozumieniu należą do obowiązków rządu¹⁵. Wyróżnikami aktywnej polityki społecznej, a więc pośrednio i przedsiębiorczości społecznej są:

- wzmacnianie w życiu społecznym zasady pomocniczości państwa oraz kreowanie wzrostu znaczenia organizacji *non-profit*;
- wzmacnianie roli samorządności;
- uznawanie kapitału społecznego budowanego na podmiotowości wspólnot obywatelskich i lokalnych więzi społecznych;
- uznawanie takiej działalności za alternatywny sposób dla uzyskania pełnego zatrudnienia oraz wolontariatu za pracę¹⁵.

4. Ekonomia społeczna lekarstwem na bezrobocie

„Co tak naprawdę znaczy zwrot *europejski model społeczny*, skoro 20 mln Europejczyków ciągle pozostaje bez pracy? – pytał retorycznie T. Blair, ówczesny premier Wielkiej Brytanii, w 2005 r. podczas wystąpienia w Europarlamencie. Niestety, od czasu tego wystąpienia niewiele się zmieniło. Unię dotknął poważny kryzys gospodarczy, który jeszcze pogorszył sytuację na rynku pracy. Z zestawień Eurostatu wynika, że na koniec kwietnia 2011 r. stałego źródła dochodu nie miał co dziesiąty obywatel Unii Europejskiej. Oznacza to, że ponad 22 mln Europejczyków (z czego 15,5 mln w krajach należących do strefy euro) jest bez pracy. Ciągłe więc nie udało się znaleźć rozwiązania problemu, o którym mówił T. Blair. „[...] Unia zdoła stać czoło globalnej konkurencji poprzez wdrożenie czynników, do których zaliczają się: modernizacja rynku pracy, efektywna dystrybucja pomocy socjalnej, wdrażanie strategii integracji społecznej czy przeznaczanie wysokich nakładów na rozwój i badania¹⁶.”

W raporcie „Kurs na Innowacje¹⁷” autorzy, pisząc o globalnym kryzysie gospodarki, zwracają uwagę przede wszystkim na kryzys finansowy, którego zasadniczym źródłem jest kilkusetprocentowy wzrost wartości globalnych aktywów finansowych wobec zaledwie kilkuprocentowego wzrostu wytwarzanych dóbr i usług w ciągu ostatnich trzech dekad. Zdaniem autorów raportu „w przypadku rozejścia się wartości aktywów finansowych i wartości wytwarzanych dóbr i usług istnieją, jak się wydaje, cztery podstawowe możliwości ich stopniowego zbliżenia się i przewyższenia wynikającej z tego rozbieżności, tj.: (1) obniżenie (delewarowanie) wartości aktywów finansowych; (2) inflacyjne podniesienie wartości (cen) wytwarzanych dóbr i usług; (3) efektywnościowe podniesienie wartości wytwarzanych dóbr i usług

¹⁵ Informacja o stanie i kierunkach rozwoju..., s. 2.

¹⁶ J. Kułakowski, *Model świadczeń socjalnych: Dlaczego powinien być jednolity?*, [w:] Think Thank Europe 2011, s. 163.

¹⁷ Kurs na innowacje. Jak wyprowadzić Polskę z rozwojowego dryfu, raport Fundacji GAP, T. Geo-decki, G. Gorzelak, J. Górniak, J. Hausner, S. Mazur, J. Szlachta, J. Zaleski, Kraków 2011, s. 19-20.

oraz (4) poszerzenie sfery wytwórczej poprzez włączenie do niej zasobów dotychczas niewykorzystywanych [...] Wykorzystanie ostatniej ze wskazanych metod wytwarzania oznacza w praktyce wdrożenie istotnych innowacji społecznych, gdyż polega zasadniczo na wykreowaniu komplementarnych segmentów gospodarki rynkowej, w szczególności segmentu gospodarki (ekonomii) społecznej”.

Institucje ekonomii społecznej w Polsce są podmiotami działającymi we wszystkich sferach życia społeczno-gospodarczego, w różnorodnej formule organizacyjnej, jako: fundacje, stowarzyszenia, w tym jako organizacje pożytku publicznego, centra integracji społecznej, a także jako spółdzielnie socjalne i inne. Przepisy polskiego prawa nie stawiają ograniczeń fundacjom czy stowarzyszeniom w kwestii bycia przedsiębiorcą społecznym. Podmioty te – prowadząc działalność gospodarczą – mogą być przedsiębiorcami społecznymi po spełnieniu dwóch warunków. Po pierwsze, jako przedsiębiorca działają w celu społecznie użytecznym¹⁸, po drugie, nie mogą swobodnie dysponować swoim zyskiem, który musi być przeznaczony na cel społeczny, w którym przedsiębiorstwo zostało utworzone¹⁹.

5. Podsumowanie

Jeśli popatrzeć na dane światowe, to ruch spółdzielczy ma się naprawdę dobrze. Gdyby zsumować dochody 300 najlepszych spółdzielni na naszym globie, okazałoby się, że są dziewiątą gospodarką świata pod względem PKB. Jednak na tej liście 300 najlepszych i generujących najwyższe zyski spółdzielni, sporządzonej przez International Co-operative Alliance (ICA), znajduje się wiele banków i hipermarketów. Spółdzielczość może być dla nich dogodną formą prawną, ułatwiającą wprowadzanie określonego modelu zarządzania, ale samo odwoływanie się do spółdzielczych wartości nie wystarcza. W Polsce posługujemy się raczej pojęciem ekonomii społecznej, choć nie jest ono szeroko znane ani rozpowszechnione. Jeszcze gorzej jest ze spółdzielniami socjalnymi, czyli podstawowymi podmiotami ekonomii społecznej. Jeśli już mamy jakieś skojarzenia, to raczej ze spółdzielniami mieszkaniowymi, które nie mają za wiele wspólnego z ideą spółdzielczości i ekonomii społecznej, oraz z minionym ustrojem gospodarczym. Niemniej jednak nie tylko w nazwie, może nie do końca adekwatnej i trafnej (są np. postulaty by nazwę „spółdzielnie socjalne” zastąpić przedsiębiorstwami społecznymi), tkwi źródło trudnego rozwoju ekonomii społecznej w Polsce. Według ostatnich informacji Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej w Polsce zarejestrowanych jest 447 spółdzielni socjalnych, w większości zajmujących się świadczeniem różnego rodzaju usług. Wyniki badań (przeprowadzonych w drugiej połowie 2011 r. przez Ogólnopolski Związek Rewizyjny Spółdzielni Socjalnych) pokazują, że zakładaniem spółdzielni socjalnych zaj-

¹⁸ Art. 1 ustawy z dnia 6 kwietnia 1984r o fundacjach, DzU 1991, nr 46, poz. 203 z późn. zm.

¹⁹ Art. 5 ustawy o fundacjach, art. 34 ustawy z dnia 7 kwietnia 1989r. Prawo o stowarzyszeniach, DzU 2001, nr 79, poz. 855.

mują się przede wszystkim osoby bezrobotne (aż 83%), w drugiej kolejności są to osoby niepełnosprawne (38% – część osób bezrobotnych to właśnie jednocześnie osoby niepełnosprawne). Znacznie mniej jest wśród nich osób reprezentujących inne grupy tzw. zagrożonych wykluczeniem społecznym. Jednym ze sposobów na ułatwienie spółdzielcom zdobywanie zleceń są klauzule społeczne, które mają z założenia umożliwić urzędnikom zlecenie zadań publicznych przedsiębiorcom społecznym. Jak na razie jest to jednak możliwość prawie niewykorzystywana. Organizacje pozarządowe, które również są bardzo ważnymi podmiotami ekonomii społecznej, delikatnie mówiąc, nie kwapią się do uruchamiania i rozkręcania działalności gospodarczej ani nawet działalności odpłatnej²⁰.

Zdaniem W. Osiatyńskiego²¹: „mimo ewolucji prawa socjalne służyły zawsze podobnym wartościom. Niewątpliwie służą godności. Zasada godności wymaga nieodmawiania ludziom tego, co nieodzowne do zaspokojenia podstawowych potrzeb. [...] Prawa socjalne łączy się często z równością i sprawiedliwością społeczną. Wszelkie prawa zakładają równe traktowanie wszystkich ludzi i odrzucają dyskryminację, lecz prawa socjalne muszą w tym rozumieniu prowadzić do równości ekonomicznej. Jednak równość ekonomiczna nie jest domeną praw, tylko społecznych wyborów – może się stać zasadą przewodnią polityki społecznej, nikt jednak nie może żądać zrównania warunków życiowych bez względu na osobisty wysiłek.

Podsumowując, można użyć słów T. Kotarbińskiego²²: „idzie wyłącznie o to, by przedsiębiorczość nie kierowała się głównie troską o własny profil ekonomiczny przedsiębiorcy, zależny od sprytnego zużytkowania własnych jego narzędzi pracy i cudzej pracy najemnej, lecz służyła i wedle intencji, i w efekcie faktycznym dobru publicznemu, kierując się ku celom społecznie cennym”.

Uświadamianie tych poglądów jak najszerszemu gronu odbiorców, tworzenie instrumentów pozwalających rozwijać się swobodnie podmiotom ekonomii społecznej, aktywizowanie szerokich grup społecznych do podejmowania wspólnie przedsięwzięć gospodarczych może niwelować problemy, które występują na obecnym rynku pracy.

Literatura

- Diagnoza stanu szkolnictwa wyższego w Polsce*, Raport cząstkowy przygotowany przez firmy Ernst&Young Business Advisory i Instytut Badań nad Gospodarką Rynkową, Warszawa 2009.
- Dziewięcka-Bokun L., *Zrewidowana strategia spójności społecznej*, www.duw.pl/files/unia_europejska/EKSS.ppt.
- Foresight obszaru tematycznego „rynek pracy” województwa zachodniopomorskiego (raport końcowy), Szczecin, październik 2010.

²⁰ <http://wiadomosci.ngo.pl/wiadomosci/763111.html>, 4.04.2012.

²¹ W. Osiatyński, wyd. cyt., s. 208-209.

²² T. Kotarbiński, *Traktat o dobrej robocie*, Zakład Narodowy im. Ossolińskich, Wrocław 1982, s. 369.

Informacja o stanie i kierunkach rozwoju w Polsce przedsiębiorczości społecznej, Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej, Warszawa 2008.

Informator o ekonomii społecznej, Warszawa 2009.

Kułakowski J., *Model świadczeń socjalnych: Dlaczego powinien być jednolity?*, [w:] Think Thank Europe 2011.

Kurs na innowacje. Jak wyprowadzić Polskę z rozwojowego dryfu, raport Fundacji GAP, T. Geodecki, G. Gorzelak, J. Górniak, J. Hausner, S. Mazur, J. Szlachta, J. Zaleski, Kraków 2011.

Magazyn Think Thank 2011, nr 1, Pożyteczny model działania: przedsiębiorstwo społeczne, Przedruk fragmentu książki Muhammada Yunusa *Przedsiębiorstwo społeczne – kapitalizm dla ludzi*.

Osiatyński W., *Prawa człowieka i ich granice*, Znak, Kraków 2011.

Sobol A., *Społeczne aspekty działalności spółdzielni socjalnych*, Ogólnopolski Związek Rewizyjny Spółdzielni Socjalnych Krajowa Rada Spółdzielcza, Warszawa 2009.

W stronę aktywnej polityki społecznej, red. T. Kaźmierczak, M. Rymsza, Instytut Spraw Publicznych, Warszawa 2003.

Ustawa z dnia 7 kwietnia 1989 r. prawo o stowarzyszeniach, DzU 200, nr 79, poz. 855.

Ustawa z dnia 6 kwietnia 1984 r. o fundacjach, DzU199, nr 46, poz. 203 z późn. zm.

Źródła internetowe

www.duw.pl.

www.ekonomiaspoleczna.pl.

www.premier.gov.pl.

www.stat.gov.pl.

wiadomosci.ngo.pl.

SOCIAL ECONOMY TOWARDS LABOUR MARKET CHALLENGES

Summary: In Poland there is a growing number of social economy entities, social enterprises. In 2001, more than 200 new social co-operatives were established. They function as entities that clear the way for their employees and enable them to enter the open labour market. The main objectives of social economy include the integration of excluded groups, among other things through employment. Social economy entities functioning on the labour market perform the following functions: employer, institution supporting employment, provider of labour market services or spokesman – being an alternative to unemployment. Social economy entities may become a significant addition to currently dominant forms of management and contribute to the growing importance of recurring model of social market economy.

Keywords: social economy, labor market, social enterprise, unemployment, social innovation.